

ИНДИКАТОР НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ В БЪЛГАРИЯ

4/2016

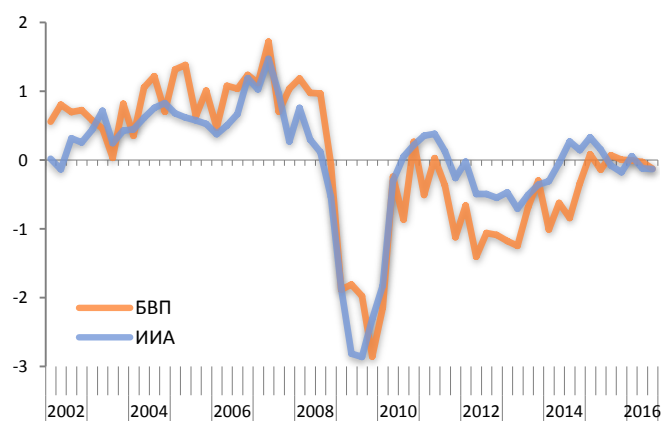
Министерство на финансите на Република България • дирекция „Икономическа и финансова политика“

ISSN 2367-4741

Индикатор на икономическата активност в България през третото тримесечие на 2016 г.

През третото тримесечие на 2016 г. стойността на индикатора на икономическата активност в България (ИИА) остана близка до нивото си от предходните три месеца. Това беше обусловено от продължаващото подобрене на дългосрочния компонент на показателя, което успя да компенсира влошаването на цикличната позиция на икономиката. Цикличният компонент продължи да намалява, макар и със значително по-бавен темп в сравнение с предходното тримесечие, и беше основният фактор за запазването на общата отрицателна позиция на съвкупния индикатор. Динамиката на ИИА съответстваше на посоката на изменение на БВП в реално изражение, като вторият показател се характеризираше с по-голяма степен на промяна.

ИИА и реален растеж на БВП*

През разглеждания период реалният растеж на БВП се забави до 3.2% на годишна база спрямо 3.5% през второто тримесечие на годината. Това беше изцяло свързано с намалението на инвестиционната активност и обуслови по-ниския принос на вътрешното търсене за растежа на БВП от 0.9 пр.п., при 2.2 пр.п. за предходните три месеца. За разлика от инвестициите, приносът на потреблението се ускори и отразяваше по-високото нарастване на частното потребление и реализираната за първи път от началото на годината положителна динамика на правителствени потребителски разходи. Влиянието на нетния износ също се увеличи с 1 пр.п. до 2.3 пр.п. и беше водещо за икономическия растеж през третото тримесечие. Въпреки че стопанската активност в основните търговски партньори на страната остана потисната, износът на стоки и услуги се ускори до 7.9% в реално изражение, а това доведе до по-бързо нарастване и на вноса (с 4.6%), подкрепен и от положителното развитие на потреблението.

Влошаването на цикличната позиция на икономиката на ЕС-28 оказва по-съществено влияние върху динамиката на ИИА и по-специално върху развитието на показателите от бизнес наблюдението в промишлеността, които имаха най-висок принос за намалението на общия цикличен компонент на ИИА през третото тримесечие на 2016 г. По-неблагоприятните оценки за бизнес климата в промишлеността бяха водещи за влошаването на общия бизнес климат в страната и това кореспондираше с понижените оценки на предприемачите за осигуреността с поръчки, както и с негативните очаквания за динамиката на продажните

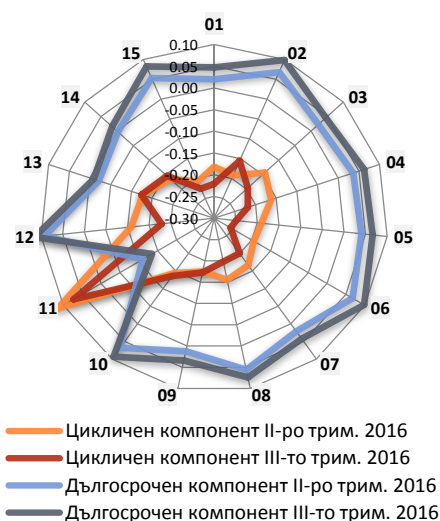
* С цел постигане на сравнимост, данните за БВП са нормирани, като от стойността на показателя е извадена неговата средна и полученият резултат е разделен на стандартното отклонение.

Източник: МФ

цени и на заетостта в сектора. Оценките за бизнес активността в строителството и търговията на дребно също показваха по-слабо представяне в сравнение с предходното тримесечие и това се материализира в задълбочаване на цикличния спад при индекса на строителната продукция и оборота в търговията на дребно.

Вътрешната икономическа активност през третото тримесечие на 2016 г. беше повлияна и от понижението на цикличния компонент на приходите от ДДС.

Декомпозиция на променливите, включени в ИИА

- 01 БВП
- 02 Индустиално производство
- 03 Строителна продукция
- 04 Търговия на дребно
- 05 Бизнес климат
- 06 Поръчки в индустрията
- 07 Очаквания за цените в индустрията
- 08 Очаквания за заетите в индустрията
- 09 Натоварване на производствени мощности
- 10 M1
- 11 Лихвен %, дългосрочни кредити в лева
- 12 Приходи от ДДС
- 13 Цена на петрол
- 14 Цени на неенергийните суровини
- 15 БВП ЕС-28

Източник: МФ

Темпът на нарастване на постъпленията от данъка остана близък до отчетения през предходните три месеца, като забавянето на растежа на приходите от ДДС при сделки в страната беше компенсирано от повишението на приходите от ДДС от внос, което се случи за първи път от средата на 2015 г. насам. След като до средата на годината вносът на стоки от трети страни отбелязваше намаление на годишна база, през третото тримесечие спадът беше почти преодолян. Съществен принос за наблюдаваното развитие имаше значителното ограничаване на намалението на вноса в групата минерални горива, масла и подобни продукти. Тази група стоки е силно зависима от динамиката на международните цени на петрола, чийто спад на годишна база се забави в сравнение с предходното тримесечие. Индексът на цените на енергийните суровини беше сред променливите с неутрален принос за влошаването на цикличния компонент на ИИА през третото тримесечие на 2016 г.

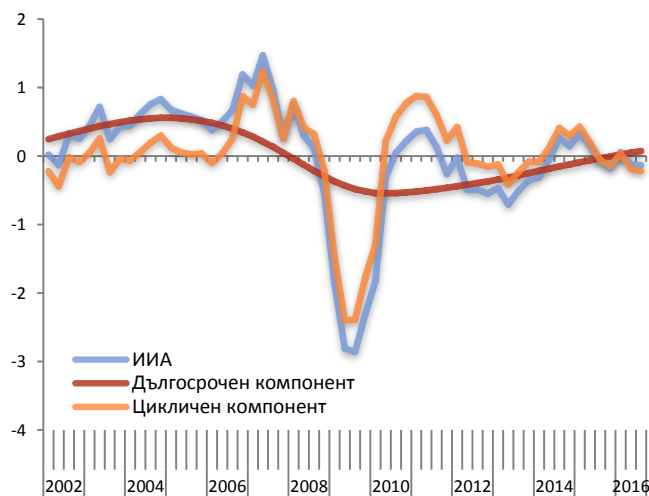
Част от показателите, включени в ИИА, се характеризираха с положително влияние върху икономическата активност в страната през третото тримесечие на 2016 г. и допринесоха за ограничаване на спада на цикличната позиция на икономиката, а оттук и на съвкупния ИИА. Индексът на промишленото производство ускори реалния си темп на повишение през разглеждания период, подкрепен от подобрението на цикличния компонент. С увеличени обеми на промишлената продукция се характеризираха преди всичко отраслите, произвеждащи за външния пазар. Темпът на количествено нарастване на оборота за износ успя да компенсира понижението на цените на производител за външните пазари и това доведе до номинално увеличение на произведената продукция за износ, след отбелязаните спадове през първото и второто тримесечия. Положителната динамика кореспондираше с данните за номиналното увеличение на износа на стоки през третото тримесечие на 2016 г.

Динамиката на международните цени на неенергийните суровини остана на отрицателна територия, но темпът на намаление съществено се понижи. Последното се отрази в положителен принос на показателя към цикличната позиция на икономиката.

Променливите от финансовия сектор, включени в ИИА, също оказаха положително влияние върху цикличния компонент на съвкупния индикатор през третото тримесечие на 2016 г. С по-силно въздействие се открии лихвеният процент по дългосрочните кредити в лева, чийто спад се ускори на годишна база, докато поддържането на темпа на нарастване на паричния агрегат М1 на ниво, близко до това от предходните три месеца, спомогна за запазване на цикличната позиция на променливата.

За разлика от разнопосочното влияние на включените в ИИА показатели върху цикличното развитие на икономиката, при дългосрочните компоненти се наблюдаваше подобрене при всички от тях. Още от края на 2015 г. и началото на 2016 г. всички променливи възстановиха нивата си от периода непосредствено преди началото на икономическата криза и макар че към момента съвкупното им влияние не е достатъчно, за да преодолее негативната циклична позиция на икономиката, положителното им развитие отразява нарасналия потенциал за растеж и по-бързо икономическо възстановяване.

Дългосрочен и цикличен компонент на ИИА

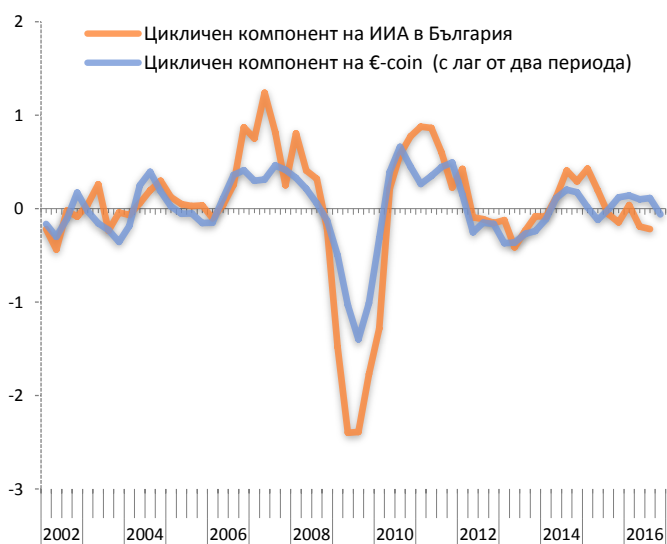

Източник: МФ

Степен на синхронизираност на българския бизнес цикъл с този на еврозоната

Оценката за икономическия цикъл на българската икономика показва висока степен на синхронизираност с бизнес цикъла на еврозоната, представен чрез индикатора €-coin¹. Промените във външната среда се отразяват на икономическата активност в България със закъснение между едно и две тримесечия. Това се потвърждава от корелацията между цикличните компоненти на ИИА и €-coin, която за периода от първото тримесечие на 2001 г. до третото тримесечие на 2016 г. е оценена на 0.74 и 0.88, с лаг от един и два периода, съответно.

Оценени циклични колебания в еврозоната и България

Източник: CERP, МФ

¹Данни и подробни обяснения за методологията на съставяне на индикатора на бизнес цикъла за еврозоната €-coin са достъпни на <http://eurocoin.cepr.org>. Тъй като този индикатор е месечен, данните за него са осреднени, за да може да се сравнява с ИИА, който е с тримесечна честота. Също така, индикаторът €-coin изключва само краткосрочните (сезонните) колебания в икономическата активност в еврозоната и за да бъде съпоставим с ИИА беше необходимо да бъде премахнат дългосрочният тренд във времевия ред с филтър на Ходрик и Прескот.

Цикличната позиция на българската икономика в периода юли-септември 2016 г. имаше отрицателна стойност за второ тримесечие поред. Степента на синхронизираност на бизнес цикъла в еврозоната и българската икономика свидетелства за най-висока корелация с лаг от две тримесечия, но през текущия период беше отчетено повишаване на стойностите на разглеждания показател, оценен с нулев и първи лаг. Последното, от своя страна, е признак за повишаване на значението на процесите в еврозоната през текущото тримесечие, както и предходния период.

След като през първото тримесечие на 2016 г. икономическият цикъл на еврозоната се характеризираше с положителна стойност, той започна постепенно да се понижава, като оцененият цикличен компонент през второто и третото тримесечие на годината остана на отрицателна територия. Отбелязаното възходящо развитие в началото на годината отразяваше намалението на лихвените проценти и подобрението във външната търговия в страните от еврозоната. От месец март, обаче, беше отчетен спад, в резултат от устойчиво ниската инфлация и влошените оценки за финансовото състояние на домакинствата, намалението на борсовите индекси и отслабването във външната търговия. Така през второто тримесечие на 2016 г. цикличната позиция на икономиките в еврозоната премина на отрицателна територия. През третото тримесечие стойността на показателя отново остана отрицателна, но се характеризираше с подобрение спрямо предходното тримесечие. Част от негативните развития, наблюдавани през второто тримесечие, бяха компенсирани от по-благоприятното развитие на пазара на труда, оценките за бизнес климата и преодоляването на спада на борсовите индекси вследствие на Брекзит.

Въпреки че влиянието на еврозоната се отразява върху българската икономика в най-силна степен с лаг от две тримесечия, оценената положителна стойност на цикличния компонент на еврозоната през първото тримесечие на 2016 г. не кореспондираше на по-ниската циклична позиция на българската икономика през третото тримесечие на годината. Наблюдаваните неблагоприятни процеси в развитите европейски икономики през второто и третото тримесечие на 2016 г. имаха водещо значение за влошаването на цикличната позиция на българската икономика. Част от показателите на ИИА следваха възходящо циклично развитие спрямо предходното тримесечие, в т.ч. индустриално производство, международните цени и показателите от финансовия сектор, и техният принос към ИИА беше положителен, но той не беше достатъчен за подобряването на общия цикличен компонент.

По отношение на очакванията, оценените отрицателни циклични стойности в еврозоната през второто и отчасти през третото тримесечие на 2016 г. ще продължат да имат ограничаващ ефект върху икономическата активност в страната. През октомври и ноември годишното изменение на оценките на предприемачите в промишлеността и строителството за производствената активност през следващите три месеца се влошиха, като единствено при услугите беше отчетено подобрене на годишна база.

Годишно изменение на очакванията за бизнес активността в България

Източник: НСИ

Същност и методология на съставяне на ИИА

Индикаторът на икономическата активност (ИИА) има за цел да представи в обобщен вид текущото състояние на българската икономика, както и да оцени динамиката на дългосрочния и цикличния ѝ компоненти. Той е конструиран чрез динамичен факторен модел и е съставен от петнадесет макроикономически променливи, измерващи промените както във вътрешната, така и във външната икономическа среда. Брутният вътрешен продукт (БВП) е друг обобщаващ индикатор за икономическата активност в страната, като динамиката на ИИА и на БВП имат сходен характер през повечето периоди на наблюдение. Въпреки това е възможно в отделни периоди да се наблюдават различия, както по отношение на степента на промяната, така и по отношение на посоката на изменение на двата индикатора.

Като съставен индикатор, ИИА има редица предимства:

- Ако данните за променливите, от които е съставен ИИА, се ревизират, промяната на съставния индикатор е значително по-малка като размер от ревизията, направена в данните за БВП;
- Динамиката на БВП понякога се влияе от специфични за икономическите сектори фактори, които често са дискретни или временни по характер и затова не би следвало да се интерпретират като фактори, засягащи общата икономическа ситуация.

Разлагането на всеки времеви ред на общ и специфичен компонент позволява да се елиминира въздействието на временните и специфичните фактори, както и да се правят корекции за възможни грешки в измерването на дадена променлива.

ИИА е изчислен въз основа на динамичен факторен модел, приложен към набор от данни по тримесечия за 67 макроикономически времеви реда за бизнес ситуацията както в България, така и в международен аспект. Впоследствие броят на променливите, съставляващи индикатора, е намален на 15, като всяка променлива се използва с реалното ѝ изменение спрямо съответното тримесечие на предходната година. Променливите, съставляващи ИИА, са взети в текущия период или с лаг от един период, както следва (лагът е представен в скоби): БВП (0), индекс на промишлено производство (0), индекс на строителна продукция (0), индекс на оборота в търговията на дребно (0), общ бизнес климат (-1), осигуреност на промишленото производство с поръчки (-1), очаквания за заетостта в промишлеността (-1), очаквания за цените в промишлеността (-1), средна натовареност на производствените мощности (0), паричен агрегат M1 (0), лихвен процент по дългосрочни кредити в лева (-1), приходи от ДДС (0), индекс на цената на петрола (-1), индекс на международните цени на неенергийните суровини (-1) и БВП на ЕС-28 (-1).

Оценката на цикличния компонент на ИИА е направена, като са елиминирани:

- Дългосрочният компонент, като е използван филтърът на Ходрик-Прескот. Въпреки че разглежданият филтър е бил предмет на много дискусии, той все пак остава най-широко използваната техника за премахване на тренда в икономическите редове;
- Краткосрочният компонент, отчитащ колебания в рамките на една година и изчислен въз основа на плъзгаща се средна с прозорец от 4 периода.